

У ТЕГЕРАНІ І ЯЛТУ ГІТЛЕРА НЕ ЗАПРОСИЛИ

Наприкінці 1943 року, коли радянські війська вже вийшли на лінію Дніпра, керівники держав антигітлерівської коаліції зібралися в Тегерані, аби намітити основні напрями для перемоги над нацистською Німеччиною та її подальшу долю. Остаточно ці проблеми були вирішені на Ялтинській конференції в лютому 1945. Зокрема, там було домовлено і про зміну повесних кордонів, що передбачало передачу частини територій Третього райху постраждалим сусідам.

Зрозуміло, тоді ніхто з агресором не сів за стіл переговорів і нічого з ним не узгоджував – усе вирішували союзники. Зовсім інша ситуація складається в ході широкомасштабної війни Російської Федерації проти суверенної України. Ошукана Будапештського меморандумом 1994 року про гарантії безпеки в обмін на здачу ядерної зброї, наша країна змушена самотужки оборонятися перед переважаючими силами ідеологічно вмотивованого ворога, який має за мету знищити українську державність.

Так, після довгих роздумів демократичний Захід починає надавати нам певну підтримку, за яку ми, спливаючи кров'ю, хапаємося, як за соломину, щоб вистояти в нерівній боротьбі. Усвідомлюючи при цьому, що збройна сила гарантів отого будапештського папірця, як тепер виявилось, не з'явиться на нашій землі. Цим користується агресор, який, проваливши планований блицкриг з парадом на Хрещатику в Києві й, зазнаючи величезних втрат, аби ще й переможцем вийти перед своїми громадянами з цієї складної для нього ситуації, пробує нав'язати нам вигідний йому договір. При цьому диктує, як він буде нарізати наші внутрішні межі в Донбасі, а про повернення Криму й слухати не хоче. Очевидно, як і про відшкодування нам усіх величезних втрат від війни, про що, на жаль, немає жодних згадок у повідомленнях з цих перемовин.

І на очах наших будапештських гарантів, окремі з яких демонстративно намагаються закликати Росію припинити вогонь хоча б на період перемовин, продовжується обстріл українських міст і сіл, гинуть люди, руйнуються житлові будинки, заводи, дороги, не лягає в рілло зерно, бо ж наспіла посівна, коли кожен день рік годує.

Чому ж так сталося, що нібито Великий Захід, на який сподівається весь світ, не спроможний по-справжньому очолити боротьбу проти знахабнілого агресора, котрий відверто загрожує існуванню всій архітектоніці міжнародних відносин після закінчення Другої світової війни? Немає світових лідерів зраз-

ка Черчіля, Рейгана? Чи тому, що військовий альянс НАТО, проголошуючи захист найвищих загальнолюдських цінностей головною метою своєї діяльності, у момент істини «демократично» обмежується обіцянкою боронити лише своїх. А якщо право на життя за «останнім диймом» нагітської території брутально потоптане і гинуть невинні діти, то жоден солдат цієї демократичної інституції не піде туди рятувати їх.

Як цинічно виглядає цей п'ятий параграф НАТО на тлі біблейського «допоможи ближньому». І чим страждання українців менші, ніж тих етносів колишньої Югославії, в оборону яких у 1999 році виступив збройно цей військовий альянс? Чому тоді його військово-політичне керівництво мало відвагу прибути в Белград з ультиматумом президенту Югославії Слободану Мілошевичу, а нинішнє не наважується повторити подібний візит до Москви?

Звичайно, така ситуація ляже на скрижалі історії вічною ганьбою зради для тих, хто не підтримав нас у 2014, коли все тільки розпочиналося, хто протягом останніх років під постійні вихи в Донбасі й тужливі плачі на похоронних процесіях по всій Україні тільки й того, що висловлював занепокоєння поведінкою Російської Федерації. Скільки разів Президент України Володимир Зеленський звертався до світових лідерів з проханням вжити дієві заходи, аби завчасно зупинити велику війну, яка може перекинутися на всю Європу, згодом захоплюючи в свою орбіту всі континенти. Але ж не чули голос України, бо гіпноз Москви позбавляв і позбавляє й досі політичної волі політичну еліту Заходу.

Це звідти в суголосі з кремлівськими ультиматумами надійшла порада Україні відмовитися від вступу до НАТО, а замінити конституційний вектор нашого народу в цьому плані на не до кінця зрозумілий договір про гарантії, до учасників якого ще не добрали навіть реальних впливових кандидатів. Чи не нагадує це поради Заходу керівництву нашої країни в лютому 2014 року, коли нас наполегливо переконували не стріляти проти заколотників на нашій державній території в Криму?

Свою боязнь перед Росією, нібито друга за потужністю армія котрої сьогодні програє майстерності, духові й незламності українських воїнів, яких стандарти НАТО віднесли аж до третього десятка, Захід пояснює небажанням розпалити Третю світову війну. І це при тому, що в неї вже втягнуті десятки країн, які допомагають нам зупинити ворога озброєнням, амуніцією, продуктами, ліками. Хіба що Угорщина, яка, за-

бувши про Будапешт 1956 року, забороляє перевезти до нас зброю через її територію – верещить так голосно, щоб аж до Москви було чути про таку догідливу услужливість з берегів Дунаю.

Тобто, широкомасштабна війна, а не якась там спеціальна військова операція з «умиротворення» України Росією, триває вже другий місяць – 39 день на 3 квітня, це вже набагато більше, ніж Гітлер і Сталін «умиротворяли» Польщу восени 1939 року. Але на Заході, де до кривавих подій в Україні нібито прикута увага ООН, більшості держав світу, парламенти яких на постійній основі мало не щоденно заслуховують звернення нашого Президента Володимира Зеленського, ніяк не сприймають це за світову війну, хоч добре усвідомлюють, що так звана спецоперація Росії – це реальна загроза для всього світу. І водночас за таких обставин підштовхують Україну до офіційного переговорного процесу й швидшого підписання одноосібного миру з Росією, як і тиснули на нас з прискоренням здачі ядерної зброї.

Під постійними обстрілами нас знову змушують сподіватися на Москву, сидати з нею за стіл переговорів про своє майбутнє без присутності хоча б представників Європейського Союзу, куди нас уже нібито обіцяють колись прийняти. Але невже ж ми самі забули про Переяслав 1654, спалений Батурин 1708, зліквідовану Січ 1775, не кажучи вже про три Голодомори ХХ століття й підписи Росії про гарантії нашої безпеки й територіальної цілісності вже в умовах нашої відродженої державності?

Так от, ще раз наголошуємо: саме тому, що широкомасштабне військово-вторгнення Росії на наші терени – це не просто локальний конфлікт, а реальна загроза для всього людства, то гаранті Будапештського меморандуму сьогодні мають спокутувати свою вину за власну страусину політику в 2014 році, й тільки з Україною вирішувати архітектоніку її повоєнного устрою з повною деокупацією. Перемовини України з Росією нині можуть стосуватися лише припинення вогню, організації гуманітарних коридорів, обмін полоненими тощо.

Ми вже заплатили дуже високу ціну в цій війні за право бути собою. Якщо ж Україна в черговий раз буде кинута сам на сам з Росією, як це вже було не раз в історії, то цього разу постраждаємо не тільки ми, а й увесь світ. Бо українські ідеї, за які ми зараз кривавимось, – вселюдські.

Володимир СЕРГІЙЧУК,
завідувач кафедри історії світового
українства КНУ імені Шевченка,
доктор історичних наук, професор